

ERZURUM VİLAYET KONGRESİNDE ALINAN KARARLAR ve ETKİLERİ

Arş. Gör. Dr. Rahmi ÇİÇEK

Mondros Mütarekesinden sonra Osmanlı topraklarının azınlıklar tarafından taksimi girişimleri başlatılmıştı. Bu paylaşma da Doğu Anadolu bölgesinde Ermeni devleti kurulması için dünya kamuoyunda yoğun bir propaganda girişiminin başlatıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar karşısında Doğu Anadolu'da yaşayan ve savaş süresince Ermenilerin zulmuna uğrayan insanlar, tekrar aynı olayları yaşamının verdiği korku ve çaresizlik içerisinde bir takım teşkilatlar kurmaya başlamışlardı.

Doğu Anadolu'nun top-yekün savunması ve bütünlüğünün sağlanması amacı ile İstanbul'da mütarekenin hemen arkasından "Vilâ-yât-ı Şarkıyye Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti" adıyla 2 Aralık 1918'de bir cemiyet oluşturuldu. Cemiyetin başkanlığını Mahmut Nedim Bey yürütmekte idi. Kurucu üyeler arasında, Beyrut eski valisi İsmail Hakkı, Beyazıt meb'usu Şefik, Diyarbakır meb'usları Zühtü ve Fevzi, Süleyman Nazif, Cavit ve Hoca Raif Efendi bulunuyordu.¹ Doğu Anadolu'da başlatılan propagandaların önüne geçebilmek amacı ile oluşturulan cemiyet, işgal İstanbul'unda fazla bir şey yapamadı. Doğu Anadolu insanı ile de yeteri kadar bağlantı sağlayamayan cemiyet, daha etkili bir çalışma sağlamak, doğu illerinde şubeler açabilmek için girişimlerde bulunmaya başladı. Erzurumda bir şube açma yetkisi Cevat (Dursunsunoğlu)'na verilmişti. Trabzon üzerinden Erzurum'a gelen Cevat Bey, kendisinden önce Albayrak Gazetesi sahibi Süleyman Necati Bey'in oluşturduğu gizli teşkilatla temas kurarak, İstanbul'da bulunan cemiyet merkezine bağlı bir şube açma girişimine başladı.

¹ Sarıhan, Zeki; *Kurtuluş Savaş Günlüğü*, Mondros'tan Erzurum Kongresine Kadar C.I, Ankara 1982. s. 51. Dursunoğlu, Cevat; *Mill, Mücadele Erzurum*, Ankara 1946, s. 17.

Vilâyât-ı Şarkiye Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti Erzurum Şubesinin Kurulması

Cevat Bey, Erzurum'a gelişinden itibaren yaptığı görüşmelerde şehrin ileri gelenlerinin tasvibini alarak, 3 Mart 1919'da bir dilekçe ile valiliğe başvuruda bulunarak, İstanbul merkezine bağlı bir şube açma teşebbüsünde bulundu. Valilik yapılan başvuruyu kabul ederek, cemiyetin çalışmasına 10 Mart 1919'da izin verdi.

İlk toplantısını 6 Mart'ta gerçekleştiren cemiyete kurucu üye olarak Hak kızıade Hacı Fehim, Hacı İsmailzâde müftü Sadık, Emekli binbaşı Süleyman, Gümrük mütevellisi Kazım, Kunbetli Genççağazâde Hüseyin Ayni, Hacı Recepzâde Hacı Hafız, Namık Efendizâde Ahmet, Emekli Binbaşı Haydar, Kobalzâde Ahmet, Dursun Beyzâde Cevat bulunmakta idi.²

Kurucu üyeler aralarında görev bölümü yaparak şube başkanlığına Hakkızâde Hacı Fehim Efendiye, muhasipliğe Süleyman Bey'i, katipliğe ise Cevat Bey'i getirdiler. Birkaç gün sonra kurucu heyet üyelerinden Hacı İsmail Efendizâde Tefik Bey ve Kobalzâde Ahmet Bey'in ayrılmasını ile yerlerine Erzurum eski meb'usu Raif ve Yavuluzâde Şükrü Beyler kurula alındılar. Cemiyet üyelerinin yaşlı kimselerden oluşması, halkın itimadını kazanmak amacı ile düşünülmüştü. Fakat yaşlı üyelerin çalışmaları yürütmede yetersiz kalmaları, aktiviteyi yavaşlatmaya başlattı.

Cemiyet, düşman propagandasını gözönünde bulundurarak, ilk iş olarak Wilson ilkelerine dayanarak doğu illerinin nüfus, kültür, tarih ve coğrafya olarak Türk olduğunu ileri süren bir beyannâme yayınladı.³ Şubenin yayın organı vazifesini üstlenen Albayrak Gazetesi'nde yayınladığı makale ve yazılarla Doğu Anadolu'nun Türklüğü fikrini savurmaya başladı. Fakat cemiyetin genç üyelerinin çabalarına rağmen istenilen çalışmalar tam anlamı ile yapılamıyordu.

Uzun süre beyannâme yayınlamaktan öte bir faaliyet gösteremeyen Erzurum şubesi, Trabzon'da görevli jandarma binbaşı Küçük Kazım'ın Erzurum'a gelmesi ile yeni düzenlemeler yapılmaya başlandı. Bu amaçla vilayette, Doğu Anadolu'nun parçalanmaz

² Sarıhan, Zeki; AGE, s. 164-164. Vilayette sunulan dilekçe, nizamname ve vilayetin verdiği cevap yazısı için bkz. Dursunoğlu, Cevat; AGE, s. 33-34, 143-146.

³ 9 Mart 1919 tarihinde yayınlanan Erzurum şubesi beyannamesi için bkz. Dursunoğlu, Cevat; AGE, s. 147-148.

bütünlüğünü destekleyen memur ve aydınların katılımı ile bir toplantı düzenlendi. Toplantı sonunda cemiyetin çalışmalarını daha aktif olarak yürütebilmesi için yeni bir yönetim kurulu oluşturuldu. Şube başkanlığına Raif Efendi, katipliğe Dursunzâde Cevat, muhasipliğe emekli binbaşı Süleyman, üyeliklere ise Albayrak Gazetesi sahibi Süleyman Necati, Namık Efendizâde Ahmet, Avukat Hüseyin Avni, Hacı Recezâde Hacı Hafız, Kırbaş Fevzi, Eski evrak müdürü Maksut, Avukat Mesut ve Baytar Nedim seçilmişlerdi.⁴

Cemiyet kendisini güçlendirmek amacıyla ordu komutanı Şevki Paşa nezdinde temasta bulunmuşsa da Paşa'nın rahatsız olması sebebiyle fazla bir yardımını elde edememişti. Cemiyete ordunun gerçek anlamda yardımları Kazım Karabekir'in 3 Mayıs 1919'da Erzurum'a gelmesinden sonra sağlandı.

Erzurum şubesi güç kazandıkça, çevre vilayetlerde de teşkilatlanma girişimini sağlamak için temaslar kurulmaya başlandı. Bir taraftan Trabzon'da faaliyet gösteren "Muhafaza-ı Hukuk Cemiyeti" ile ilişkilerini artıran Erzurum şubesi, diğer taraftan bütün Anadolu'nun güvenliğinin tehdit edilmeye başlanması ile Doğu Anadolu illerini içerisine alacak geniş bir teşkilat vücuda getirmek için çalışmalarına hız verdi. Erzurum şubesi vasıtası ile diğer illerde bulunan hatırı sayılır ileri gelen kişilere telgraflar çekilerek, yörelerinde teşkilatlar yapmaları için çaba harcamaları istenmeye başlanmıştır.

Kars'ın Ermeniler tarafından işgal edilerek mü. lümanlara karşı zulüm olaylarının başlaması ve bölgede Osmanlı ordusunun çekilirken yönetim boşluğunu doldurmak için oluşturulan Türk Şura hükümetlerine İngilizler tarafından son verilmesi olayları karşısında, Doğu Anadolu aydını tehlikeyi kapısında hissetmeye başlayarak, Erzurum'da başlatılan teşkilatlanma girişimlerine destek vermeye başlamıştır.

Erzurum Vilayet Kongresinin Toplanması

Kars'ın işgalinden sonra Erzurum'da bulunan cemiyet yöneticileri ve ordu mensupları Doğu Anadolu'nun bütünlüğünü sağlamak için bütün doğu illerinin katılacağı bir kongre toplanmasını karartmışlardı.⁵ Vilâyât-ı Sarkiyye Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti Erzurum şubesi toplanacak olan kongreye hazırlık için vilayet dahilinde bir

4 Goloğlu, Mahmut; *Mill, Mücadele Tarihi*, Erzurum Kongresi, Birinci kitap Ankara 1968, s. 22. Dursunoğlu, Cevat; AGE, s. 39.

5 Karaber, Kazım; *İstiklâl Harbimiz*, Yüce Yayınları, İstanbul 1990, s. 35-40.

kongre tertiplenmesini kararlaştırdı. Cemiyet, il kongresine hazırlık için şehir ileri gelenlerinin düşüncelerini öğrenmek amacıyla iki özel toplantı tertipledi. İlki Erzurum'da ileri gelen ulema, asker, devlet memuru ve şehrin ileri gelenleri arasında yapıldı. İkinci toplantı ise halk ve esnafın bir araya gelmesi ile gerçekleşti. Bu toplantılardan sonra cemiyet vilayet dahilinde kazalara kadar genişleme kararı aldı. Ayrıca merkezdeki aydınları daha aktif hale getirmek için bir "heyet-i faale" oluşturulmasına karar vererek, İstanbul merkezinden farklı bir nizamname oluşturdu. Böylece Erzurum şubesi, İstanbul merkezinden bağımsız hale gelmişti. Nizamnamede yapılan değişiklikle merkezde elli kişiden oluşan bir heyet oluşturularak, şehir dört bölgeye ayrılmış, il ve kaza teşkilatları bu üyeler vasıtasıyla kurulması kararlaştırılmıştı. Ayrıca bu toplantılarda il kongresi ve "Vilâyet-ı Şarkiyye" kongrelerinin toplanması kararları her kesimden halk tarafından benimsenmiştir.⁶

Vilâyet Kongresi Erzurum ve kazaları teşkilatlarından gelen 21 kişinin katılımı ile 17 Haziran 1919'da toplandı. Erzurum şube başkanı Raif Efendi'nin açılış konuşmasından sonra Cevat Dursunoğlu tarafından hazırlanan ve Doğu Anadolu'nun içerisinde bulunduğu durumu anlatan bir raporun okunmasından sonra⁷ daha önceden muhtemelen bir heyet tarafından hazırlanan 18 sayfalık bir raporun görüşülmesine geçilmiştir.⁸ Söz konusu rapor Cevat Dursunoğlu tarafından gizli rapor olarak değerlendirilmektedir.

"Vilâyet-ı Şarkiyyede Yapılan Propagandalar ve Hedefleri" başlığını taşıyan rapor, Doğu Anadolu'da yapılan düşman propagandalarının üç kaynaktan yardım gördüklerini ileri sürmektedir. Bu kaynaklar; 1- Ermeni Propagandası, 2-Avrupalıların telkinleri, 3- İkbâl peşinde koşan bazı kimselerin çalışmalarından oluşmakta olduğu belirtilmektedir.

Bu propagandaların Doğu Anadolu'da Türklerle Kürtler arasında ikilik yaratarak, Doğu Anadolu'nun bütünlüğünü ortadan kaldırdıktan sonra bölgede Ermeni devleti kurulmasına yönelik planlı bir çalışmanın ürünü olduğu belirtilmektedir. Türklük-Kürtlük me-

⁶ Dursunoğlu, Cevat; AGE, s. 49-53.

⁷ Dursunoğlu, Cevat; AGE, s. 64. Sanhan, Zeki; AGE, s. 328.

⁸ Söz konusu rapor, Bekir Sıtkı Baykal tarafından transkribe edilerek yayımlanmıştır. Bkz. Baykal, Bekir Sıtkı; *Erzurum Kongresi İle İlgili Belgeler*, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1969, s. 52-42. A.Ü. TİTE Arşivinde bulunan Osmanlıca metninin fotokopisi için bkz. ek.

selesini tarihi kökenlerinden itibaren ilmi delillere dayanarak inceleyen rapor, Ermeniler tarafından ileri sürülen ayrılıkçı iddialara cevap niteği taşımaktadır. Doğu Anadolu halkının tarih, dil ve din olarak bütünlüğünü ortaya koyan rapor, bu iki unsurun birbirinden ayrılmalarının mümkün olmadığını, ayrıldıkları andan itibaren de tarih sahnesinden silinmeye mahkum olacaklarını belirtmektedir.

Doğu Anadolu'da gelişen olayların ve yapılan propagandaların geniş bir değerlendirmesini yapan rapor, gelecek için bazı tavsiyelerde bulunmaktadır. Doğu Anadolu'nun bütünlüğünün devamı için uyulması gerekli kuralları üç maddede toplayan rapora göre;

1- Bölgeden katıyen göç edilmemeli: Osmanlı Devletinin Balkanlardan çekilirken halkın da ordu ile birlikte çekilmesinin tarihi-miz açısından büyük bir hata olduğunu ileri süren rapor, aynı hatanın bir daha tekrarlanmasının Doğu Anadolu'yu Ermenilere terk etmek demek olacağını örneklerle anlatmaktadır.

2- Derhal ilmî, iktisadî ve dini teşkilat meydana getirmek: Devletlerin ayakta kalabilmelerinin her alanda gösterecekleri faaliyete bağlı olduğunu ileri süren rapor, top-yekün savunmanın da bu alanlarda gösterilecek çalışmalara dayandığını kaydetmektedir.

3- Saldırlara karşı konma'dır: Vilâyât-ı Şarkiyyenin herhangi bir yerine saldırı olursa derhal bütünlük içerisinde karşı konulması ve bunun için silahlı teşkilatların oluşturulması tavsiye edilmektedir.

Vilayet Kongresi beş gün süren toplantı sonunda söz konusu rapor çerçevesinde kararlar aldı. Kongrenin aldığı kararlar; Bölgede işbirliğinin sağlanması, kesin olarak bütün vatanın bütünlüğünü sağlayarak ondan katıyetle ayrılmama, Ermeni saldırılarına karşı silahlı teşkilat kurmak, her ne olursa olsun kesin olarak bölgeden göç etmemek ve millî şuurun kökleşmesi ve gelişmesini sağlayacak eğitim kurumlarının açılarak eğitimin sürdürülmesi şeklinde özetlenebilir. Kongre sonunda yapılan seçimlerle bir heyet-i idare oluşturularak alınan kararların uygulanması işini yürütmekle görevlendirildi. Bu heyet, Erzurum Kongresinin tertiplenmesinde önemli bir görev üstlenmiştir.⁹

Erzurum Vilayet Kongresinde Alınan Kararların Erzurum Kongresine Etkileri

Doğu Anadolu illeri ve Doğu Karadeniz illeri temsilcilerinin katılımı ile 23 Temmuz-7 Ağustos 1919 tarihlerinde Erzurumda top-

⁹ Dursunoğlu, Cevat; AGE, s. 155-157.

lanan ve Millî Mücadele tarihimizde "Erzurum Kongresi" adıyla anılan kongrenin toplanmasında ve alınan kararlarda Mustafa Kemal'in büyük bir etkisi olduğu kuşkusuzdur. Samsun'a çıkışından itibaren her türlü millî hareketi destekleyen Mustafa Kemal, Erzurum'da faaliyet gösteren millî teşkilatlanmanın destekleyicisi ve yol göstericisi olarak önemli bir yere sahiptir. Mustafa Kemal ve Millî Mücadele tarihimiz için dönüm noktası olan Erzurum Kongresi, düzenleyen ve katılan delegeler açısından da önemlidir.

Özellikle Erzurum merkezinde kongrenin düzenlenmesi kararını uygulayan Vilâyet-ı Şarkiyye Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti Erzurum şubesinin göstermiş olduğu başarı takdire şayandır. Erzurum Kongresinin düzenlenmesinde ordu komutanları kadar olmasa da sivil toplum açısından önemli bir yer tutan Erzurum şubesinin çalışmaları, önemli ölçüde kongreyi de etkilemiştir.

Kongre kararlarına bakıldığında 17 Haziran'da toplanan Erzurum Vilayet Kongresi kararlarının izlerini bulmak mümkündür.¹⁰

Erzurum Kongresinin açılışından itibaren kongreye Erzurum'u temsilen katılan delegeler arasında fikir birliğinin olması, Mustafa Kemal ve Rauf Bey'in kongreye katılımının sağlanması için Erzurumlu delegelerin gösterdikleri fedakarlıkların arkasında, Erzurum teşkilatının top-yekün hareket ve fikir birliğinin önemli katkıları bulunmaktadır.

Kongre sırasında Vilâyet-ı Şarkiyye Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetinin yeni nizamnamesinin hazırlanmasında fikir birliği gösteren Erzurum delgeleri, kongre süresince Mustafa Kemal'in desteklenmesinde de önemli roller üstlenmişlerdir.

Erzurum Vilayet Kongresi vilayette teşkilatlanmayı sağlamanın yanında üyeler arasında fikir birliğinin sağlanması bakımından da önemlidir. Vilayet kongresinde tartışılan konular ve alınan kararlar Erzurum Kongresinde de tartışılarak, kongrenin aldığı kararlar da etkili olmuştur. Özellikle kongre kararları arasında yer alan vatanın parçalanmaz bir bütün olduğu, her türlü işgale karşı milletin topyekün karşı koyacağı ve azınlıklara siyasi ve sosyal imtiyazlar verilemeyeceği gibi genel konularda vilayet kongresi kararları ile Erzu-

¹⁰ Dursunoğlu, Cevat; AGE, s. 160-170. Kansu, Mazhar Müfit; *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber*, C.I, TTK. Basımevi, Ankara 1988, s. 113-125. Atatürk, Kemal; *Nutuk*, C.I, MEB. Basımevi, 13. baskı, İstanbul 1973, s. 64-66.

rum Kongresi kararları bütünlük teşkil etmektedir. Yine Erzurum Kongresinde Doğu Anadolu'nun bütünlüğü konusunda alınan kararlarla Erzurum Vilayet Kongresi kararlarının aynı paralelde oldukları görülmektedir.

Erzurum Vilayet Kongresi, toplantısı ve aldığı kararlarla Erzurum Kongresinin temelini oluşturması bakımından önemli bir yere sahiptir. Tarihi açıdan önemli başka bir nokta ise Anadolu'nun her tarafında başlayan millî teşkilatlanma, Erzurum Kongresi ile hem millî birliğin sağlanmasında önemli bir adım atmış, hemde aldığı kararları uygulayacak bir lider kazanmıştır.

EK

17 Haziran 1919 tarihinde toplanan Erzurum Vilayet Kongresine sunulan "Vilâyet-i Şarkiyyede Yapılan Propagandalar ve Hedefleri" konulu raporun sureti.

17 Haziran 1919 tarihinde
toplanan Erzurum Vilâyeti
Kongresi -

(۱)

ولایات شرقیه مدانہ قوق ملیہ جمیتی ارضروم شہ سنک قونفرہ یه
تودیع ایلذیکی راپوردور .

ولایات شرقیه یه یاپیلان پروپاغاندا و هدفلی

انسانلرک ترقیسی ، ملی ، دوینغولرک انکشافی ، حریت-شقتک کولمایدی
تجلیسی قوتی استناداً وقوعه کلن استیلارک ، قوق قورک ، تأثیریی آزارلیش
بوکون عسکری برنقل و تحکیمک تأسیس و ادامہسی امکاتسیر بر حله
کلسدی . هر شیده استاد سرشینی احرازلیش اولان اوروپا ، استیلا ،
تحکم اولتیری یوروتلک ، ادازلری آلتنه آلاجلری یایمچی ملتدہ
عکس "امبلر میدانه کتیرمه مک ایچون یکی بر اصول استیلا ایجاد تطبیق ایتشدر .
درکه سوزاسیون یعنی اصول تئدین و حلول صلحانہ نامہ دیپلوماسیده
مهم بر موقع قزاقان اولان ضبط و قهر اسلری بودر .
بواسولک استناد ایتیکی یاشلیجه دستور : د قرقه درشور ، صوکر
ضبط ایت ، و د عنصر اصلییی تمیل ایتک . یعنی دینی ، لسانی ، تنه لری
اسلری حکم سز برافق اوزره اولتیری قسغ ایتدیر ، اسلر تئدین ایتدیر .
خندستانده کی اسلام حکومتلری ، قس ، جزائر ، تونس ، مصر ، اندلس
ولعالی کی خرسیتیان اداره سنه کین و ملی بنظر لری غائب ایدن اسلام
اولکلری هب بواسولک قربانی اولمشلردر . بوکون ولایات شرقیه مز عینی
عاقبت قزاقانده بولونبور . بوراده قرقه احداث ایتک و ملی قسغ
ایتدیر مک ایچون پک مهم بر طاقم پروپاغاندا لره باشلانمشدر . بو تئری لایقیه
آعلامق و ایجاب ایدن مدافعه و تحفظ چاره لری ائده ایتک ایچون علمی
بر اصول تحکیمه کینتک تشریحنه لزوم واردر .

(۲)

ولایت شرقیہ دہلیہ لان پروپاغانڈا باشایچه اوج منبہان قوت
و معاونت آلیور :

۱ - اونی پروپاغانڈا

۲ - اورپائیئرک تاقینان

۳ - شخصی یوکسک برافبال منفعت تأمیننی غایہ عدایتیش بعض
کیسہ لڑک پروپاغانڈا اوج منبہان صدور ایدن فکرلر . آرزولر
اجتماعی بنیہ مزی اخلاص اوغرا تماشہ ، قدر قدرلر احکامات ایچکہ نہایت
حریت و استنلازلی غصب ایچکہ معطوف اولان شواساسلری - احتوا
ایدیور :

۱ - بر تورکاک ، کوردلک مسئلہسی چیقارمق

۲ - استانبول - یاستنک آناطولوی اہمال ایتیمہ عاندیشلری
تورککرمه شطف و اسناد ایدہ دک کورد - تورک آردہ منہ متافرت تواید
ایچک

۳ - بر کورد حکومتی تائیس ایچک بردہسی آئندہ ولایت شرقیہ
کنج ککنک رلشمہ منہ امکان برافاق

۴ - مختلف سبیلرله کوردلرله تورککری بری بری عیثہ برافرق
اقل قایل اولان ارمنیلرک حاکمیلرنی تأمین ایچلرینہ زمان و میدان
ویرمک مسئلہنی لایقہ تنور ایدہ بیامند ایچون بودیت اساسی یوقانیدہ کی
اوج مذہبک فنائیت مساعیسنہ کورہ ایضاح ایلہہ بیکنز

تورککک - کوردلک مسئلہسی

ارمنیلرک بوخصر صدرہ کی فعالیتلری ثابت مہدرہ اونیلر کسج
کوردلرله جمعی ، دیندار کوردلرلر عزت نفسی ارتشامق ایچون کوردلرک

(۳)

آرمینلرله عینی عورتله مناسبت اولدقلری آره صره ایلمی سورمکده درلر .
 رمنلرک بو ادعای صرف انفصال ایچون اولدوراش برش اولوب
 عامی تاریخی هیچ برفقی حائر اولادنی کی بو فکره کندلرینکده
 ذره قدر احتمال ویرمدکاری تورك . کورد آیرمقسزین باقلری وکل
 عاملرله تابندر .

مملومدرکه بر قومک دیگر بر قومدن تفاریقی ایچون قیاس ؛ دین
 سیجه ، عادت ، انسان فرقلریدن عبارتدر . دنیاده س-انگلام بر عرق
 موچورد اولادیندن عرق نظریسی بو کون بو تون علم اجتماع علمالسیجه
 مردوددر . کورد ایله زمنی آره-سندنه ندیسیجه ، نه سیجه-جه وناده
 عادتجو بر مناسبت اولادینی کی تابجاده بر قرابتلری بوقدر . بوجقی
 بر آرتشریخ ایدم :

دین قرقی

آرمینلر عیسوی تکررر مسلماندرلر . عیدویشک بورالده انتشاره
 یان-لادین زمان دینی بیلاوکه آرتنجی عصری ایتدیلرند . ینه ارمی ایله
 کورد ایلی . آزی موجودیت ساحی ایدلر . اگر ارمینلرکذخانی
 کی کوردلر ارمینلرک بر قومی نواسه ایدیلر اولمکنده خرسدیا اولدیلری
 ضروری ایلی . بر منطقه یان-این و عینی ادازمیه و حرته تابع بر
 قومت یازیمی بر قوشیم . یازیمی دیگر بر دینه تابع اولدنی تاریخده
 مسبق دکلد . و بو احتمال تصور ییله ایدیله من . بنساعلیه کوردلرله
 ارمینلر آره-سندنه هیچ بر قرابت نسبییه وحسییه موجود دکلدز .

سیجه

سیجه خصوصند . کورد ایله ارمی بویوک بر تفاوت کوستر . بو

(۴)

اکی تورک اساس سجه لری تدقیق ایدیلر - آرم لرنده هیچ برنا - بتک
 موجود اولادینی عیاق کورولور . ملکرده حاکم اولان سجه ارنی بر
 سبوق تراکاکک نتیجه سی بولوندیقتن سجه لری آره سده مناسبت و
 عیبت بولونمیلن قوملرک بکدیگر بیه علاقه نسبه لری قبول ایدیلر من .
 هر بر مدتت کورد و ارنی سجه سی ثابت ایدن بر لیت - سته تورکاک
 - سجه سنده علاوه ایدرک آشاغی با زیور ز :

تورک	ارمنی	گورد
عصیت اراده	عصیت غیر اراده	عصیت (رادیه
جدیت و آغزباشلیق	باله لی رویت فاق	حدت
باطق	ظاهری	باطنی
فضالت عضویه و دماغیه	فضالت دماغیه	نهایت عضویه
تجار و زراع	تجار	غیر تجار
ماضی به صاحب و مرهوط	ماضی به غیر صاحب	ماضی به صاحب
سکوتی ، وقور	ولوله چی	سکوتی
ذکاده - سعت و قابلیت	ذکاده محدودیت	ذکاده - وسعت
شبانکار ، و قالی ، حقیرست	شبانسز ، افسانه چی	شبانکار

شو - سجه جدولک تدقیق کورسورکه ارنیلرک - سجه لری کوردک
 - سجه - یله طیان طیان ضدور - حال بوک تورک - کورد - سجه سی همان
 تلمأ مشترکدر . بته علیه تورک ایله کورد آره سده دینی اشتراکدن
 یافته ارنی ، نسی بر رابطه تک وجودی ده نسیم اتمک ضروریدر .

عادت

ارمنی مامنازلی ، عننه لری ایله کورد ماساللی ، عننه لری
 آره سده : قتیماً مناسبت یوقدر . حال بوک تورک . کورد عننه سی ،

(•)

سادتی ، ماصالاری تماماً مشترکدر . کورد تورک ماصالار تدمکی به کزانی
 قهرمانی ، صافی و صمیمی عشق تنالاری تماماً عینی در . دو کون ، با برام ،
 عائله ، تا بیلرینه عائد عادلر بو بولک بر عینت اراشه ایدر . بوجه تدمده کورد ایله
 تورکک بر نسله منسوب ازلدی بی ر فقط ارمیلرک بولرله صلا ناسبتدار بولو تادی بی
 قهین ایدو .

تاییح

تاریخچه کلمه آری عرقه دمنسوب ارمیلر ، ایران - تراسندن سوکرا بوزازره
 کاشنردر . حال بوکه اوتاریندن عصر لرجه اول تورای اولان [ارددهو] لر
 بوزارده برلشمش و برمدیت تا بیسنه موفق اولشلردر که کورد لرک ، بولرک
 احضادی بولو ندینی شهر مسزدر . یوقزیده کدین ، بیجه عادت حقتده کی تنصیر
 تدقیق تزدده کورد لرک تورانیلرله نا بعمار بولو ندینی اثبات ایکنده در . اولاد
 دیتدن سرکرا اولایات شرقی تاریخی کرد ایله تورکک نعايت مشترک سنن
 شمیر ایدر . بو کونده ولایات شرقی کونک هوتی ، بو ایکی قزده ش تومک هور بندن
 عبار ایدر . اوزون بر مدت ایران حکیمی آلتده اولان بوزار طیمایله ایران تأثیرینه
 مقادیر ایش و بو تأثیر لسانده تأثیر ایدر کورد لرله ایکی نسانلیقی تسمه آتوب
 ایتمیر هتدر . کوردجه نیک تدقیق و تعالی کوسه تریبوروته لئانک بو کونکی شکلی
 شکی اسلی دیکدر . بولکلر برابر بو کونکی کوردجه نیک تریبوروته لئان علاقه سی
 پاک شلی و بلر زدر .

دردتور [قریح] ک کوردجه حقتده کی تدقیق آتین تیناً نقل ایله صلا نیک
 زایقیت توتوجی تأمین ایلیک لازمدر :

دردتور قریح کوردجه - روسجه - آنا نجه انت و کتابه نظر آ ۸۳۰۷
 کله دین تبارت ازلان کوردجه ده - قلی کله لک (۳۰۸۰) ی تورکجه

(۶)

۱) (۲۰۰۰) ی تورکجه دن کورکجه کچمش عرشه یمن (۵۰۸۰) ی تورکجه غاند اولدیفنی و کورد حیاتی تشکیل ایدر یا بلا . طایغ کله رینک → قديم انطىمى تورکجه بولونديفنی بیان ایتدکدن سو کرم دیورنه ؛ [بولسان قوشدینه نظر آه هذون اوروپائی شمه سینه مندوب و اسکی قارس لسان اایه بوکونکی وشامه اس زمانته کی ایران لسان آره نده قوش کی کوروسور ، نوکایه نام رملت لسانی اولمندن زیاده مختلف تاثیرات آتیره قایش بر لسان عد اولونه یایور . بئله سه شایان قیددیرکه کورد قیاهلری آه - نده کله لر کور . ، پهلوی ، زند ، قدیم قاری کله لری دیکدر . بلکه تورک و تورکجه دن کچن عرب و یکی قاری و شامه عباس ذهرینه ، عاقد قارس کله ریدور . بونکه برار لسانک قملر نده بر آیرلیق وارد . یا لکن یکی قارس شکلی بر انتظام تحته درام ایدیدور اصل کوردجه قالمار ، منفرد و تصدیق سز بر طاقم کله لر دیکه قمل و دن زیاده و اسم و عد اولونه یایورلر . بوسورتله لسانک بشکلی غایب اولمش و انتیلا لیک تاثیراتی آلتدده بکه بولسان حلیطه سی حاصل اولمشه . کورکجه تورکجه لسان ، کوردلرک منشأزی حقیقه قطعی هیچ بر نتیجه زرمبور . صرف و نحو لسانک (هذون اوروپائی شمه سینه نده کچی کورکجه سی ایله لسانک منشأتی تعیین ایتک دروغری اولماز بویله بر نسبت ایچون ، قملردن باشقه بر عامل دوغری دکلمیر ؛ کوردجه دده قملر بللی دکلمیر .]

ح - لسان حقیقه کی متخصصلری سالف لغرض بیاناتی ایله ده کوردلرک اریلرله مناسبه بتدار بولونادیفنی و بلکه ده تورکلرله بویولر بر تلاقه لسانیه ، عریبه صاحبی اولدیلری آکلایشیلور . بر . وور [سهیج] ک کورکجه لری تورکی اولان [اردهلر] له مناسبه بتدار ایتدیلر بوانه کی

(۷)

→ فکر و نظری بوگون قومیتمو غیر قابل رد بر اساس عدولونمده در .
 شو ایضا حدن سوکره ولایات شرقیه ده ایلری - سورولک ایستین
 کوردلک - تورکلک ادماست نه . جیهه قادار حسن نینه مقرون اولدی
 تمین ایدر . علمی تا یعنی اساسلره ؟ اجتماعی رضه تیره کایا مختلف اولان
 بو یروپا فاندلرک غایه سی ، ولایات شرقیه ده کی وحدت اسلامییه یی اوجالاق
 وبالنتیجه ارنیلرک تفاوتی نأمین ایتکدن باشقه برشی دکندر . بیلده بهرک
 خالی وحسی رطابق دوشونجولره قایلهرق حقیقتدن آریبلان کنجبرمزی
 ارشاد ایتک بوگون الفرقی وطنی وظیفه لر مژدندر .
 ارنیلر ، کوردلری تمیل ایچون نورادونکیانک دیاستدمه مقدمه
 رعنی جمیت تشکالی وخیلی پاره جلب وجمع ایدرک کورد کنجلییه
 ارنی حروقاتی قبول ایتدی . ک بو سورنه ولایات شرقیه ده اسلام
 قنوقه نهایت ویرمک ایتدی . مشلردی که عرض ایتکده اولغیندن فرقه
 جویله یروپا فاندلرک ماهیتی وضوحله کوستره که کایمدر یا کتر نورادونکیان
 اقدی آتی یک ای ! اعانه ایله بوجمیته اشتراک ایتشدی . شوراسقده
 قید ایدرکه بو نایمخی وعرقی رابطلردن صرف نظر اولونسه ییه
 ولایات شرقیه ده کی توزک ایله کوردی آیرمق غیر طیبی و اسکلن سزور .
 اقتصادی ، دینی حرئی بر صورتده یکدیگرییه کرفت اولمش اولان کورد
 ایله تورکلک عینی زمانده صهریت و سائر اجتماعی سبلرله ده قلمری
 ارقدار قاریتمشدر که بر لورد عینی زمانده بر تورکلک دایمی . خلا
 زاده سی نه دامادی ، ایتسته سیدر . بو عاقله رابطه یی قیرمانه جایشق
 مئدساته سجاوز دگیلدر ؟ بر کورد ، تورک دییه یکنی ، دایمی .
 دمانی و طورونلری - نایم . ناسل رده ایدر بیسایر ؟ بوتقره لری
 بیقترانلر ، هاتک ناموس و حیای ایله اوینا ایلردر .

(A)

بوسکله برابر ولایات شمرتیده توك كوردسيز ، كورد توركمه-تيز باشایه مز . موملك جنونندن باشلايه ق اورنمه ، حله و بحر حزردين مد ايديه ك آيى صفرايه قدار امتداد اياين ارضيده نوكلر اكثرى تشكيل يتكبه و كورد مجموعتلى بو ايجى خط آره سنده وعنى زمانده توركله مخلوط بر حالده بولبولر . شو وضعت طبعه و ارضيه نظر دقه آ ايرسيه ماضيه اولدنى كي استقبالده توك ايله كوردك عى تاريخ ، عى ممت ، عى حيات صاحى اولاجلرى قبول ايتك تن دكلر . بو قدار دين واساسلى رابطه له بكدىكرسه باغلى بولونان ولايت شرقيه توركى ايله كوردنى آيرىق هر ايكى ده بولومه بكارم ايك ديكدر . روسلر ، توركلر بر ايشه سته اكل بر اقامق ايجون شمال توركلرى تانار نامى ايله ياد ايدرك جنوب توركلرى ايله منابته ائ اوندلرى نصل بر قاعت شكله اخصيه شيرت ايشلرديه ارشيلى و دوستلرده ولایات شرقيه حقدده كوردلك - توركلك ، پروپاغانداسى ايله عى سياى تطيقه چالشيورلر .

بعض كجملر توك بو قته الدانلارنى طبعيدر ؛ فقط خيلى كوردنلر اوندلى ارشاد و اظاظ ابلرى و ولايات شرقيه ، اسلام وحدتلك بوزولدنى كون بر اجنى مملكى و نمانه حكوم اولاجى اكلانلرى لازمدر .

بو پروپاغاندالر منبلرى مختلفدر : رى اوروپادن كايور ؛ چونكه بعض اوروپا دونلرنتك شوكت و اجنشانلرى ممالك اسلاميه وقوغ بولش اولان ناطلرى محسولدر . قوتلى بر اسلام حكومتك چودى اولرك مسملكلرندك موتلرى نزلله اوغر اير ، خصوسيله بكي بيمرك ايشلاش اولان آسيا تايهقى داها بشينده ايكن بوغنى ايجو

(۹)

حر. مستقل وقوى بر اسلام حكومتك موج. د ارنايسى لازمه در .
 ايشته بولسا سببى مدهالار آره سنده تفرقه احداث واقعاى او كى
 دولتلر شرق سياستلرینه عهده انخاذا اتمشلدور .
 ديكرى ارنى منالمدن چيقورر؟ چونه ولايات شرقيه كورد
 ايله توزك متحد بولونقچه بر ارمنستان تاسيسى ممكنسوزدر . بوحقيقى
 ايجه بيان و كورن ارمنى منورنى توزك ايله كوردك آره سنى آچق
 ايجون هر تولى تشبهره كيريشمشلدور . اراضى مشلهسى ، كوردلردن
 شكات مشلهلىرى هب بو مقصده مبتى ايدى . بو كون ميدن آلان
 كوردللك - توزكك مشله سنده ارمنيك بووك تازيرلى و لره
 بو خصوصده كنى ر مصرف اختيارى كوزمه آلميشلردور .
 اوچونجيسى ، بهض شخصلردن ميدانه كليور . ملكه تازمه توزك
 و كوردك صريندن كچين ، سلطانلر سوزن بر طاقم كده سله واردر كه
 صرف طفلى اولان بو كينه لر دولك ضمندن استفاده ايدورلك اجيملر
 تجييصاتلرله بوله فنهلر ايجاد ايدر و نجهده بووك بر كلاه قديم
 ايدترلر . ايشته بو توزكك - كوردللك فته سلك موجدلردن ترى . بو
 قيبيل كيمهلردر . بو فكري آروپانن آلان ، دها ر كره اولمشون
 ولايتلر تيزى كوزمك ييله آرزو اتمه ش اولان و كوردجهين . چورلر
 قطعا بيلمه يوب استانبول سفاهتخانه لرده هر سوزن بر فوج آدمه سلك
 ايلرى سوردكرى بو كنى فته و فسادلره مامل برقيمت اضفه ايديجي يايير ؟
 استانبولك اناطولونى همال آتمه سنده عائد شيلمى توزك كره عطف
 و ايتاد ايدرك كورد - توزك آره سنده منافرت توليد اتمك
 حكومت عثمانيه بزانس محيطده درغمش هوايتدا بزانس ارض سنده
 قوت و وسعت يولنى اولديندن دولك موشلرلى ، فداكارلرلى توزك

(۱۰)

اولدنی حالده غیر تورک اولدنی حالده مهندیس ضروری اولارک مهم موقعلره صاحب اولدیلر . فتح دروندا . استبول وروم ایلیک تیزی فتح ایلونجه غیر تورکلرک موقعلری اهمیت وقت بیلدی . درالک - نکاد یسدکی تورک غصیری تماماً اهل اولونای دولتک سیاسی قوم اییه اخصار ایتوی . اناطولویه یالکز ویریک ، تونک و طیفای قوی . سیرای آنتیقلری ، یکجیزی رزالتلری ، توری . توملی سوماسنه مالر دیب بوغیر تورکلرک پاره قلمینه وقوع یولوروی . اوج عصر دراه این بو حال تورکی انک الیم سفاتره غرق ایتدی . شو . صولک عصر طرفنده اناطولی قرقلی بره مانا له کوردی بولار ، روم ایله مکتبلر اوراده و حاصل عمرانیه ترقیه عتد بتون اسباب اوراده احضار ایدیلور . دولتک قایی مانا سنده بولونان اناطولی اهل اولور . بو یونانک قیاده تورک ضرر کوردی .

شو تاریخی اولان بزواج سوزده کومتر سوزکه آقا طریقی اهل ای دن سیاستک عالی غیر تورکلردر . بنا عایه استانیوک سیاسی نایله یا ایتدی کوز عیم تورکلر اذره سنک کاهنی تورکه عطف ایتک بی آجی بر اقترا تشکیل ایدر .

تاریخک دو عورده بی بو ضرورتک میدانه کتیردیکی غیر طیبی وضعیلرک . - تریقی شهیره سوزک عایه اوتاسه کرکدر . حال بو ییه ایکن اریلرک بعضی شهسیتلرک ایلی سوزدرکی تورک خصومتیه بر حق شکلمده بفق نایل دیرغری اولور . عمتدیر بوزک بو کونکی سذکله سبب اولان غاملار هب یا بخیلردن عید ایتدر . تورکده کورد کی ارباش و محو اولمشدر . تورکده کورد کی بولسیر .

(۱۱)

دشمنلرنىڭ بۇ سىفالت غاملارنى ھې تۈرتە تىھاب اېتلىرى و
استانبول سىياسىتى بىر تۈرك سىياسىتى شىكلندە كۈتۈلمىرى يالىڭىز ولايات
شىرقىدە قالمىش اولان اسلام اتحاد و تىھابنى بوزمىق ، بوزلىرى ۋە قولايىچە
يۇمىق مقصدىنە مەطوفىدۇر .

شىمدى ۋە قانداق ولايات شىرقىدە اولادىدە شىروندىن بوزادىن كان
ياپايچىلار آرقىدە - نىدىن كىتىدىكىمىز ايجون حىقىق ا تىھابى جىزى كۈرە ۋە مەشى و
اونلۇك - بىلىمىدەك - تەمىن موقىلارنىڭ ئالت اولمىشدىق . بۇ كۈن
كۈزۈمىزى آجىزىق ياردەملىرىمىز تۈز انازىلە سارمەنە چايشىپ ، خارچىدىن
كان كوردىك - تۈركىك كىي تىھابى آجىزىق تىھابى قىلماق رېسىمىدەك
ھىم مەملىكىتىمىزى قورتارىپ ۋە ھەمدە سەئادەت مەھەببى تەمىن ايدە چىك اسلىرى
ساحىبلارنىڭ - ئانا تولىنى ھىمال ايدىن ، زى بۇ كۈنكى آجىقلىق موقىدە -
بىراقنى سىياسەتدىن تۈركىك داھا زىيادە مەنقىر ، داھا چوق مەشكىدەك .
ياپايچىلارنىڭ تىھابى سىوقان - بوزلىرىدە قىلماق تىھابى بىر وھدىتىمىزى مەنقىدە
ايدىرسەك آرتىق شۇنىڭ بۇنىڭ را - مەنقىدە مەنقىر و مەنقىق اولمىدىن ايدىن
قورتولۇدۇ .

بۇ كۈردە ھىكومىتى تەسىس ايتىك پىردە ۋە ئالتىدە ولايات

شىرقىدە كىچىكلىك بولمىشەنە مەكان بىراقنى

قىرىمى سىھىب ايتىك ايجون بوسىلەر ، قىرىم خانلىرىنىڭ اعلان - ايتىلال
ايتىك تىھابىنىڭ وياڭ خىرە ھىكومىتىدە اورامىڭ استىلالنى قول ايتىپىر
ايتىپىر مەنقى قىرىمى شىمال وكرامى ھىكومىتىنى مەنقى ايتىشلردى .

جىزائر ، تونىس عىنى مەنقىدە ايتىشىلردى .

مەنقى فرانسىز و ايتىكلزىل بولۇشە مەنقى مەنقى و ايتىك اعلان
استىلال ايتىمەن ياردەم ايتىشلر و نىھابىت مەنقى سىياسەتنىڭ تەمىن مەنقى ايتىشىلر

(۱۲)

حکومتی (۱) نکلیزله فراغ ایا بیجه روحلر اشغال عسکری نیس
ایشلری .

رو-سلرزه نخره ، شیوه خالئلری عینی اساسلر دالئلوه ایسارت
آنته آنته موقق اولمشلردی . بزه علیه بر کورد حکومتلر تالیس
ایدیه حسنه و بو حکومتک یاناماسنه امکان هر قیله جفته ایسه حق یادلانله
ویا بود سره یته توقف ایدر .

بر حکومتی بوشه حق ماللردن یانلیج لرلی : معارف ، سیاسی
ادای ایملر ، اداری ، عدلی ، اقتصادی ، علمی تشکیلات و آیدیت
تریت و کیری و سنایه و نییادی تقیه مساعد و لکین بر لسان ، قوی ،
زیده ، متفق بر اردو ، قوی بر ضابطه ، دوغری بر مالیه کچی سالی
درکه نورظله کوردن آیرلدی دنیسه ده بونلرک هیچ برقی و جسته
کیریمک تکین اولاماز . بونلر سز ایسه حکومت باشه معاز ، در حال رفاه
شکای لرور . بو کون اجنهای تشکیلاتی بوزوایش ، بولسز ، هر فانسز ،
دستسز ، قندسز ، ایسانسز قلاش کوی دیانکیز باشه موجودیتی باسلی
حکومه ایده یایر ؟ ارمیزلرک منتظم قومینه و کلیسا تشکیلاتی و اورویانک
مأمرا نه پرویاغانداسی قاتیسنه با تمام بر جنین سانیط ماهیتده بولویان
ایله بر حکومت مالی باید اولور ؟

بو پرویاغانلر دلات شرقیه ایکنجی بر قریم یایق ایچسون ایلری
- بوزوایش بالدیزلی اشغال وزهر - جیریدر . دلايات شرقیه ده کی موجودیت
املایه تک قیاسی ، آنجاق ویزک ابه کورک تخافه . توقدر . بو اتفاق
- هر نه سورنله اولورسه اولسون - نوزولدی کون بزم ایچون قلمی
مولوم دنیته نری ملول ایتمش اولور . ایسه بوندن دولای وحدت اسلام
بوزاجق هر تورو تشیخی بکوجورد اولارق قاروشیلامق حیات و بقامتک

(۱۳)

اس-الاساسيدز . اوگزده بر جوق قائله مائلر دوروزكن ينه خان
آرقه-سندن قوشارسهق بزى قرشلايه جق خسران پك آلم وقطى
ازلا جقدر .

مختلف سايبلره ، كوردلره نوركارى بوى بوى عيپنه
براقهرق اقل قئيل اولان ارميلرك حاكيتلورى ثامن ايله ملبينه
زمان و ميدان براقق

ولايات شرقيهده صهرى ، اقتصادى ، دىني هلاقه ليله بكد بكمسه
كرفت اولمش ولان تورك ايله كورنك آزهسى رايچيليرسه مهم اخلاطلر
اختلاجلر حصوله كلهرك بوتون هلى قوتلرك ايمچيلا له لخرابه-بى ويو-
صورتله ارميلرك ايت بكارى كى تاين حاكيت ايده بكارى وه وجوديت
اسلاميه بى پارچالامو ، محو ائجه مقدر اولاجقلىرى شيم-سز اولدوخدين
بيسك تولى اترقه لر ، الك كيرلى احتراملىرى بيمريك ائجهك سوزوريله
او مقصدى تئدينه جايته ورلر . بو قارنده ذكر ايتديكمز خرقه ايد
تلقيلر ، تشبيلر هب ولايات شرقيه اولادى بى بكد بكارى عايينه بيمريك
وارميلرك استيلاسه ، قهر وظلمه مانع اوله جق قوتلرى ايمجه مظهر
شيردر . بزم بوللرى لاييه قدير ايمجهن وحقيق بولور . من لاردر
المزله حياتى بى ، دى بى ، ناموسى بى محو ائجهك ايد . بو بوردسهق او
بروبا غايدالرى ردا بكمده اخق ائله بى .

آز دقنه او روبا غايدالرك ، حركتلكر مائى تديق ايد بورد
مقصدك زلايات شرقيهدهكى اسلام وجودى بى ايمچا اولدنى طيلينه و كمال
وضوحله كوردلور .

مسرود ائتمى خلاسه ايدرسهك شو نتيجيه و ايسل اولورنكى مصلها
ئلى پارچالامى ازان ارقونان قهبلرده فانوس اوتدورمك ايمچون مئاديا
مهر

(۱۴)

جایشان مامر برداشتن قارشیدند. بز. كرك افكار عموميہ جہانك ندم
 مساعدهسى ورك بزہ قلیط ایدیلہ-ك قویك ضعیف دولایسیلہ نزی
 ایچمزدن اوردق سیاستی قعیب اولیور. بومقصده. وصول ایچموز
 آوروپانك اوتهدنیری شترقده قعیب و تطبق ایسدیکی وهمان عمومده
 موثق اولدیغی و تفرقه دوشورمك و اصوتیه صراحت ایدیلور. ملتلی
 آژمن مختلری صارصان، تاریخلری محو ایلق قفق نهایت ولایات شرقیه.
 مزك صاف، باكر قوجاغنه صوقلدق ایسه نیابور. بولك كمتقی
 قديرنده مسلمانانك سوته جك، ولایات شرقیه بانندن باشه براسلام
 قبرستانی حائی آلاچتدده. دشمنلرمن دامانلرمنه. آشیلامق ایسه دیکلری
 بو زمر قانك وقیله فرقه وارماتمن ایچموز خوش کورمدیکمن. بعض
 حائللری بو بوتلرک حیاتلری تحریک وصمیمی قارده شاک دویولرلی
 کین واحترامه تبدل. نیکه چالابور. کوزلرمن، بردفمه کین واحترام
 ذومانلریله اورنولدیغی آرتق اولادیمز، چیکنه مک قارده شترمزی
 تولدورمك بیله وجدیمزى مخربش ایدیمز. بو وضعیت حاصل اولدیغی
 کون ولایات شرقیه باشمن باشه بر ارمق چتلیکی، ازمی تحکمنک بر
 ساحه سی اولندن قورته ماز.

کوزمزی آجوب حادثاتی دقله تحقیق و تعقیب ایدمک برآن
 تاریخیده بولونیور. حیاته قایلهرق دشتموزمه موفقیلر تاین نیکدن
 صانقدق وظایفه سی ایله مکلنز. صوك فرصتک مواجهه سندیز. بوبده
 غائب ایدر. نیک تاریخمزی ذلتیه قاپاش و حضرت قرانی آلزله دفن
 ایتمش اولورز.

حتمزده چوربان انبرقهلری، دوشوتیان فلاکتلری شقیم برقق
 بالکیز برشیه توتف ایدیلور. اوده: ولایات شرقیه مسلمانلریک

(۱۵)

اتحاد وفاقدن عبارتد .

- ۱- بز برلک برسهك بردنه بوزاره كله چك لوتى نفوسى بوزده بوجيزه بيله تقابل ايدمه بچكندن ادارى ، اقتصادى تفوق المزده قايير .
 - ۲ - ارمنلرك آش ، بوما ، نسل و قهر ايله تعقيب ايدمه جنگرى اعماى اسلام سياتى بزم اتحادمن قارشينده عتم قااغه عكردر .
 - ۳ - آوروپا نه قرار و برسه و برسين بويوك بر اكثريت متحده قارشينده ارمنى حاكيت منفردمنك تاسسى امكانلر قالاچقدر .
 - ۴ - بزم اتحادمن اوكله ارمنستان تاسيس ايتيبي دوشومنهك بيله يك هريب و غرطبي برخيال اولدينى بوتون جهانجا كلاشيه چقدر .
 - ۵ - اتحادمزدن ولايات شرقيهك بر اسلام مملكتى اولقدن باشقه بر هويته صوقولاماجنى قناعى طوعاجقدر .
 - ۶ - بو اساسلر وحدت مليه مزى اختلاله منفعت آوايان بوتون قوتلى دائرة انصاف و حقيقته ارجاع ايله چكدر .
- شو حالده ملكتلر بى قورتاره جق اساس و تدبيرلى ايكى ككده خلاصه ايدم بيله چكز : اتحاد ايتك ، تفرقه دن صافحق .

مستقبل مساعى

- شو ايضاحا بدن سر كرا آلا ستمز وضعت و اتخوذ ايدم چكمز تدبيرلى كنديلكندن تين ايدر ، شوبله ه :
- ۱ - قطعياً مهاجرت ايتمه لك .
- چونكه مهاجرت وطنى حقوقى ترك ايتك ديتكدر . بوئذن دولابى دركه تا و يانه سوزلر بت قادار بوكله ان متمز ، سياسى حاكومت ذبال بولور بولماز بردن بزه بوق اولمشدر . بزم هو استيلا و فداكارلرلر بيزك تيجيسى بر ه بچه منجر اولدى ، بوز القى سنه ماجار تآمده صلاح

(۱۶)

بدن و لارق نوبت نکلدکن صوکر اگری چکا امس بر عسکر راه تده
 قلمق مکتبین ، صربیه ، طونه ، بوسنه ، هرسلک ، تسایه ، ماگدو .
 نیا وحق قسها قفقاسیا دن بویله اولدی . حال بوکه بشریت حقه دوعری
 آدم آتانه بچوز بولونا بقدن اگر دد لریمز . بیاجرت ایتمه پیرک
 وطنلریمه قالمش و ر نشکیلات اطرافنده . ملی وحدت تأمین ایتمش
 اولسه نری اسلامیت او قظه لرده اول ایتمز و بز بو وضقیته دوشمزدک .
 بو سابه نری طوپرانغه غیر مربوط بر استیلا اردوسی ماهیتده کورن
 غیر لدرت تولای اولانیز برشکا غدا ایتملرینه انکل قانز و حققرده روا
 کورین قتل عامللر ، ظالم وجود بولمازدی . ذیرا بزیکی آدم
 شلدت ، بر اکی چنه واسطه سیه تهدید و تضیق یوزی کوستره نکر
 هجرته بچوزیمک ایچون کافی کلنکده اولد بندن ضایع ایندی کمزملک نکرده
 بدایتده دائما قایمده بولوبان غیر ماملر بو صورته نری هجرت ایتمه
 یرمنش و اکثری تأمین ایشلدوز .

کونریایوزیک هجرت فسلاکت تتریبور . اکثریت مسلمانده ایکن
 ستر . بآن حاکمیتی تأمین ایتمک مساله نری قتل عام ایتمک تمکن اولما .
 هغذس نزم ارضعیف طرفزدن استفاده ایده . ک منور لریمز نکر نکیملریمز
 بو صورته تهجیر ایلدکن صوکر ا متباقی باشمیز ، نشکیلاتسز قان
 ذیقی قتا ایشلدوز . ایشنه کرید بجه نری بونک قانی بر مثالیمز . الی
 سانه بپ کریده اکثریت مسلمانده ایکن عرض ایتمکیمز . سبیلردن
 دولای بو کون کریدک برنده یلر آسیدور . حال بوکه بوسنه و مصر
 مسلمانلری هجرت ایتمکلرندن بو کون اورالرده بر اسلام وارانلی ،
 لازم تمام بر اسلام متوق موجود بولونمقده در . بنسأ علیه هر نه
 رضیت حاصل بولورسه اولسون هجرت ایتمک ائک دیوک بر قرضه

(۱۷)

وطنه و دینه در . نیرت اتمدیگمز و توحید فکر وسعه مریق اولدیگمز
مدتیجه بورالر بزدر . قونفرانس نه قرار ویرسه ویرسین او قرارلی
بوزاوستده کی یاری ماهیتدن باشقه برقیمت کسب ایدیمز . شوراسیده
اونوتمالی که متحد ، تشکیلاته مالک بر اکثریت قارشینده چنه جیلك ،
قل و احصا فضیحه لری اویله قولای ، قولای یا پسه ما ، حترق مایه
تذلیل ایدیلیمز .

۲ - دوجال علمی ، اقتصادی ، دینی تشکیلات یاغیق .

وابطسز ، افکار و آمالی براندره جک تشکیلاتسز بولومان منلر
قولایجه طساعتیدیر بر قویون سوروسنه بکنزه سیله یایر . بر قوت سیله
بیگلرجه قویونی پارچالایق اقدارینی حابزدز . بزه علیه هیئت اجتماعیه مزی
بویله قولایجه آلانیر بر ماهیتدن قورتارمق ، اوکا هر تورلر صدمه یه
مقارمت ایدمک بر قوت و منانت ویرمک ایچون دینی ، علمی ،
اقتصادی تشکیلاتی عصری اساسلر اوزرنده تدیت اتمک لازمدیر .
ملنه مقتدا اولایق کیمسه لر مکتبلرک ، جاملرک ، تجارتخانه لرک ،
غزتلرک باشه کجه لرک اتحاد ، آمال و ساعی بر قهریه و بوندن دوغایق قوت
ملنک استقبال یوللری آچایق سورنمه استعمال ایتدیورلر . ایشته ملی
تخوق و حاکمیت بو نوع مساعیدن دوغار . ملتی بئشدریمک تأمین حیات
وقا ایچون یکانه اساسدر . بوده عرض ایتدیگمز و جهله بوتون ملی
قوتلرک بر تشکیلات اطرافنده عینی غایبه دوعهری بورومسیله ممکن
الهم و لدر . بوتورلی تشکیلات هر زدن محتاجز . انشالله متحده مساعیمز
وحدت عثمانیه خارجه جیقماطعی تأمین ایدمک چکدر . بو تقدردده
علمی ، اقتصادی تشکیلات ، اییه شدت احتیاجز بر طرف اولاماز .
هر شئی حکومتدن بکلرک خیران و مسکنت تولید ایشدی . یاغیق

(۱۸)

ایستین مللر کندی احتیاجلربی عن جنته تأمین ایدرلر .
مء علیة حق حیات و بقاى خیلدن مصون بولوندیرق ایچون ملنى
علمی ، اقتصادی ترقیاته مظهر ایتک ، بر مدنیت بدانه کتیرمک و طرفه .
سنی دوشردن دوشری بیکله نه من لازمدر .
۳ — تجاوزه مروض قلاجق ولایات شریقتهک هر هانکی بر
بوجانی مدافعهده راشمک لازمدر .
تراامی ایضاحه لزوم آورمه یوز .
ایشنه بو اساسلری قونقره هیئتک نظر دقت و هیئتینه عرض ایدر .
ودنی ، علمی ، اقتصادی تشکیلاته مالک بولونبان مللرک حیات و بقاى
مندر بولونغانی تکرار ایله سوزومنه نهایت وزیرد .

✽ ارضروم تورک باصمه نهوی ✽

8 Haziran 1919